

10.4.2026

EOAK/935/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Susanna Lindroos-Hovinheimo

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Sanna Hyttinen

KIRJEEN TOIMITTAMINEN ETEENPÄIN

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan sairaalan menettelyä muutoksenhakuun liittyvässä asiassa. Kantelija kertoi tehneensä valituksen hallinto-oikeuteen 3.12.2024 ja antaneensa sen hoitajille toimitettavaksi eteenpäin. Hallinto-oikeus ei ottanut asiaa käsittelyyn, sillä valitus saapui sinne vasta 16.12.24. Kantelija kertoi yrittäneensä keskustella asiasta henkilökunnan kanssa. Kantelijalle oli vastattu, että valituksen myöhästymisen oli hänen vikansa, koska kantelija ei ollut ottanut huomioon arkipyhiä. Kantelija totesi, että välissä ei ollut arkipyhiä ja sairaalasta olisi voitu mielenterveyslain mukaan toimittaa valituksen ylilääkärille. Kantelija totesi, että hän ei voi huomioida sairaalan toiminnassa tapahtuvia viiveitä, vaan sairaalan vastuulla on toimittaa valituskirjelmä, koska kantelijalla ei ole siihen mahdollisuutta ollessaan tahdosta riippumattomassa hoidossa.

2 SELVITYS

- - -

3 RATKAISU

Katson HUS-yhtymän sairaalan menetelleen lain vastaisesti kantelijan valituksen käsittelyssä. Sairaala ei noudattanut mielenterveyslaissa säädettyä menettelyä. Sairaalan menettely johti siihen, että kantelijan oikeus saada asiansa käsiteltyä asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivästystä ei toteutunut.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Keskeiset oikeusohjeet

3.1.1 Euroopan ihmisoikeussopimus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa säädetään oikeudesta vapauteen ja turvallisuuteen. Sen mukaan jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Keneltäkään ei saa riistää hänen vapauttaan, paitsi seuraavissa tapauksissa ja lain määräämässä järjestyksessä: - - -

e. henkilöltä riistetään vapaus lain nojalla tartuntataudin leviämisen estämiseksi tai hänen heikon mielenterveytensä, alkoholisminsa, huumeidenkäyttönsä tai irtolaisuutensa vuoksi - - -.

- - -

4. Jokaisella, jolta on riistetty hänen vapautensa pidättämällä tai muuten, on oikeus vaatia tuomioistuimessa, että hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa säädetään oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Sen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa säädetään oikeudesta nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta. Sen mukaisesti jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.

Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

3.1.2 Perustuslaki

Perustuslain 2 § 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Sen mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

3.1.3 Hallintolaki (434/2003)

Hallintolain 23 §:n mukaisesti asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

3.1.4 Mielenterveyslaki (1116/1990)

Muutoksenhausta säädetään mielenterveyslain 24 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan sairaalan lääkärin päätökseen, joka koskee henkilön määräämistä hoitoon tai hoidon jatkamista hänen tahdostaan riippumatta, potilaan psyykkisen sairauden lääkehoidon toteuttamista hänen tahdostaan riippumatta, potilaan omaisuuden haltuunottoa taikka yhteydenpidon rajoittamista, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Muutoksenhakuasiassa muulle asianosaiselle kuin potilaalle voidaan antaa tietoja potilaan terveydentilasta vain potilaan suostumuksella. Hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee potilaan omaisuuden haltuunottoa, ei saa valittamalla hakea muutosta. Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

Samoin 24 § 4 momentin mukaan valitus 1–3 momentissa tarkoitetusta päätöksestä voidaan valitusviranomaiselle osoitettuna antaa valitusajan kuluessa myös sairaalaan sen psykiatrisesta hoidosta vastaavalle ylilääkärille tai muulle tehtävään määrätylle henkilölle. Valituskirjelmän vastaanottamisesta on annettava todistus ja valituskirjelmään tehtävä merkintä sen antajasta ja antamisajasta. Ylilääkärin on lähetettävä valituskirjelmiä, valituksenalaisen päätöksensä perusteena olevat asiakirjat sekä 1 momentissa tarkoitetusta päätöksestä tehdyn valituksen johdosta antamansa lausunto viipymättä valitusviranomaiselle.

Mielenterveyslain 26 §:n mukaan tahdosta riippumatta annettavaa hoitoa koskevat alistus- ja muutoksenhakuasiat sekä mielentilatutkimusta koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

3.1.5 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus mielenterveyslain mukaista tahdosta riippumatonta hoitoa koskevien lomakkeiden kaavoista ja potilaan itsemääräämisoikeuden rajoittamisen valvonnasta (1582/2015)

Asetuksen 1 §:n mukaan sairaalan lääkärin mielenterveyslain 11 §:n 2 momentissa ja 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu päätös tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisestä sekä mielenterveyslain 12 §:n 1 momentissa ja 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu päätös tahdosta riippumattoman hoidon jatkamisesta on laadittava tämän asetuksen liitteessä 3 olevan kaavan mukaisesti.

3.2 Asian arviointi

Arvioitavani on kysymys siitä, toimiko sairaala asianmukaisesti, kun kantelija toimitti 4.12.2024 sairaalassa työskennelleelle hoitajalle hallinto-oikeudelle osoittamansa valituskirjelmän.

Totean, että mielenterveyslain 24 §:n 4 momentin mukaisesti hoitoon määrätty voi antaa valituksensa myös sairaalan hoidosta vastaavalle ylilääkärille tai muulle tehtävään määrätylle henkilölle. Kun valittaja jättää valituksensa sairaalaan, valituskirjelmän vastaanottamisesta on annettava todistus. Lisäksi valitukseen on tehtävä merkintä todistuksen antajasta ja antamisajasta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vahvistaman hoitoon määräämispäätöslomakkeen (M3) sivulle 6 ohjataan merkitsemään valituksen vastaanottaja, nimi ja virka-asema tai tehtävänimike sekä valituksen jättöaika, päivämäärä ja kellonaika. Helsingin hallinto-oikeuden minulle toimittamassa hoitoonmääräämispäätöksessä ei ollut asianmukaisia merkintöjä. Selvityksistä ei käy ilmi, annettiin kantelijalle todistus valituskirjelmän vastaanottamisesta.

Totean, että mielenterveyslain mukaan ylilääkärin on lähetettävä valituskirjelmä, valituksenalaisen päätöksen perusteena olevat asiakirjat sekä päätöksestä tehdyn valituksen johdosta antamansa lausunto viipymättä valitusviranomaiselle.

Lisäselvityksen liitteenä toimitetussa HUS-yhtymän omassa ohjeessa ohjataan toimimaan mielenterveyslain mukaisesti. Ohjeessa todetaan:

Jos potilas toimittaa valituksen osastolle, osasto toimittaa sen eteenpäin linjan hallinnon toimistosihteerille ilman aiheetonta viivytystä. Osasto merkitsee potilaan jättämään valitukseen valituksen vastaanottajan nimen, nimikkeen sekä vastaanottopäivän. Valituskirjelmän vastaanottamisesta annetaan osastolla potilaalle todistus.

Lisäksi ohjeen mukaan lausunto voidaan toimittaa myös myöhemmin hallinto-oikeuden pyynnöstä mutta ”ensisijaisena menettelynä pidetään lausunnon liittämistä jo valituksen yhteyteen.” Sairaalassa meneteltiin näin ollen vastoin sekä mielenterveyslakia että HUS-yhtymän omaa ohjetta kantelijan valituskirjelmän käsittelyssä.

Saamani selvityksen mukaan Helsingin hallinto-oikeus pyysi 16.12.2024 sairaalaa toimittamaan valituksenalaisen päätöksen hallinto-oikeudelle. Hallinto-oikeuden asiakirjapyyntöön vastattiin vasta hallinto-oikeuden kiirehdittyä asiaa ja valituksenalainen päätös toimitettiin hallinto-oikeudelle 9.1.2025 eli lähes kuukausi pyynnön jälkeen. Pidän tätä vastausaikaa pitkänä erityisesti ottaen huomioon, että mielenterveyslain mukaan ylilääkärin tulisi toimittaa asiakirjat hallinto-oikeuteen viipymättä.

Lisäksi totean, että asian kiireellisyyden vuoksi valitusaika hoitoonmääräämispäätöksestä on kuukauden pääsäännöstä poiketen vain 14 päivää ja tahdosta riippumatta annettavaa hoitoa koskevat muutoksenhakuasiat on käsiteltävä kiireellisinä. Saamastani selvityksestä ei käy ilmi, miksi hallinto-oikeuden tiedusteluun vastaaminen viivästyi.

Totean, että kun hallinto-oikeudesta tiedusteltiin, oliko kantelija toimittanut valituksensa sairaalaan, sairaalasta vastattiin, että valitusta ei ollut sinne toimitettu. Sairaalasta annettiin näin ollen virheellinen tieto hallinto-oikeudelle. Sairaalan vastauksen johdosta hallinto-oikeus jätti valituksen käsittelemättä liian myöhään saapuneena.

Totean, että korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan kantelijan valitukseen liitetyn selvityksen mukaan kantelija on antanut hallinto-oikeudelle osoitetun valituskirjelmänsä sairaalassa sairaanhoitajalle 3.12.2024 (sic). Asiassa ei näin ollen voida katsoa, ettei kantelija olisi antanut valitustaan valitusosoituksessa ilmoitetulle taholle sairaalassa 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaantipäivästä. Saamastani selvityksestä ei käy ilmi, mitä selvitystä kantelija oli korkeimpaan hallinto-oikeuteen toimittanut.

Totean, että korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja palautti asian hallinto-oikeudelle uudelleen käsiteltäväksi. Helsingin hallinto-oikeus käsitteli asian uudelleen 16.6.2025 ja hylkäsi kantelijan valituksen. Näin ollen kantelijan valituksen sisältö tutkittiin vasta yli kuusi kuukautta sen jättämisen jälkeen. Pidän viivästystä erittäin pitkänä, erityisesti ottaen huomioon, että kantelijalle tehty valituksen alainen hoitoonmääräämispäätös oli voimassa enintään kolme kuukautta.

Pidän erittäin huolestuttavana sitä, että HUS-yhtymältä saamissani selvityksissä ei tunnistettu sairaalan menettelyssä minkäänlaista virhettä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaan jokaisella, jolta on riistetty hänen vapautensa pidättämällä tai muuten, on oikeus vaatia tuomioistuimessa, että hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen. Artiklan tarkoituksena on antaa takeet mielivaltaa vastaan, ja tässä suhteessa sillä, että vapaudenriistoa koskeva toimenpide on itsenäisen tuomioistuinvalvonnan kohteena, on ihmisoikeustuomioistuimen mukaan perustavaa laatua oleva merkitys.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on oikeuskäytännössään katsonut 5 artiklan 4 kohdan edellyttävän, että vapautensa menettäneen henkilön käytettävissä on sellainen oikeussuojakeino, joka mahdollistaa vapaudenriiston perusteiden laillisuuden tutkimisen ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisten edellytysten valossa.

Lisäksi ihmisoikeustuomioistuin on 5 artiklan 4 kappaletta koskevassa oikeuskäytännössään määritellyt eräitä keskeisiä periaatteita, jotka koskevat mielenterveytensä vuoksi vapautensa menettäneitä henkilöitä. Ihmisoikeustuomioistuin on muun ohella pitänyt olennaisen tärkeänä, että henkilöllä on pääsy tuomioistuimeen ja mahdollisuus tulla siellä itse tai edustajansa välityksellä kuulluksi.

Viimeksi ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan toteutumista on Suomen osalta arvioitu ratkaisussa [H.H. v. Suomi](#) (päätös 9.3.2026). Asiassa oli kyse valittajan pyytämästä suullisesta käsittelystä hallinto-oikeudessa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin toisti asiassa 5 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössään omaksumansa periaatteet (kappale 29). Ks. myös [KHO:2012:75](#) , [KHO:2016:32](#) ja [KHO:2022:93](#).

Totean, että sairaalan menettelyvirheiden vuoksi kantelijan Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja Suomen perustuslaissa turvattu oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivästystä itsenäisessä tuomioistuimessa ei toteutunut.

Pahoittelen tämän päätöksen viipymistä.

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan HUS-yhtymän sairaalalle huomautuksen kohdassa 4.2 käsitellystä lainvastaisesta menettelystä.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni sille.